

JUHLAJULKAISU

URHO KALEVA
KEKKONEN

1900 · 3/9 · 1975

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

Vammala 1975, Vammalan Kirjapaino Oy

ISBN 951-9068-43-0 (1/2 nahk.)

ISBN 951-9068-44-9 (sid.)

ISBN 978-951-855-874-6 (PDF)

Bengt Broms

Yhdistyneiden Kansakuntien toiminta kansainvälisen oikeuden kehittämiseksi

Viime vuosikymmenet osoittavat kansainvälisen oikeuden tehtäväkentässä tapahtuneen voimakasta kehitystä. Sinänsä mielenkiintoiset teoreettisvoittoiset ongelmat ovat jääneet taka-alalle päähuomion kiinnittyessä uuden tyyppisten, nykyistä teknistä kehitystä seuraavien ongelmien ratkaisemiseen.¹ Tämä suuntaus liittyy erottamattomasti Yhdistyneiden Kansakuntien työskentelyyn. Alkususäyksen tälle kehitykselle antoi San Franciscon konferenssissa vuonna 1945 tehty ratkaisu, jonka tuloksena YK:n peruskirjan 13 artiklaan sisällytettiin säännös, joka antoi järjestön yleiskokouksen tehtäväksi panna toimeen tutkimuksia ja esittää suosituksia kansainvälisen yhteistyön edistämiseksi kansainvälisen politiikan alalla ja kansainvälisen oikeuden jatkuvaksi kehittämiseksi sekä kodifioimiseksi.²

Kansainliiton työskentely kansainvälisen oikeuden kehittämiseksi oli jäänyt verraten vaatimattomaksi, ellei oteta lukuun Pysyvän kansainvälisen tuomioistuimen perustamista ja toimintaa. Juuri tätä taustaa vastaan onkin nähtävä YK:n peruskirjan 13 artiklan sisältö, joka korostaa yleiskokouksen saaman tehtävän velvoittavaa luonnetta. San Franciscon konferenssin osanottajat halusivat tällä ratkaisulla luoda edellytykset uuden suuntaiselle ja entistä tehokkaammalle työskentelylle

¹ Kansainvälisen oikeuden kehityksestä ks. *Broms*, Kansainvälisen oikeuden erikoisluonne. Suomalainen Suomi, 1963, s. 151–155 ja *Broms*, Avaruusajan kansainvälinen oikeus. Defensor Legis, 1971, s. 1–9. Olen viimeksi mainitussa kirjoituksessa päättänyt toteamaan, että kansainvälisen oikeuden alalla on nykyisin päästy varsin pitkälle oikeudellisten ongelmien rajoittamisessa ja kartoittamisessa. Pyrkimyksenä on yleensä vahvistaa valtiosopimuksin uusia ongelmia koskevat oikeudelliset periaatteet heti ongelmien kehityttyä konkreettisiksi.

² YK:n peruskirjan 13 artiklan tulkinnasta ks. *Broms*, Yhdistyneet Kansakunnat, Vammala 1968, s. 90–91 ja *Goodrich, Hambro, Simons*, Charter of the United Nations, 3rd ed., New York 1969, s. 136–137.

kansainvälisen oikeuden kehittämiseksi. Selostettuani seuraavassa suppeasti tähän työskentelyyn liittyviä YK:n yleiskokouksen työmenetelmiä ja apuelimiä siirryn käsittelemään eräitä juuri loppuunsaatettuja ja tällä hetkellä vireillä olevia ongelmia.

Marraskuun 21. päivänä 1947 yleiskokous hyväksyi päätöslauselman, jolla perustettiin Kansainvälisen oikeuden toimikunta. Tämän toimikunnan tehtäväksi vahvistettiin kansainvälisen oikeuden asteittainen kehittäminen, johon kuului valtiosopimusluonnosten valmistaminen kysymyksistä, joita voimassaolevan kansainvälisen oikeuden säännökset eivät peitä tai joita koskevat oikeudelliset periaatteet eivät vielä ole vakiintuneet. Tehtävä niveltä kansainvälisen oikeuden kodifointiin, jolla yleiskokouksen toimikunnalle vahvistaman ohjesäännön mukaan tarkoitetaan sellaisten kansainvälisoikeudellisten periaatteiden yksityiskohtaista määrittämistä ja systematisointia, jotka koskevat aloja, joilla on kehittynyt laaja valtiokäytäntö sekä riittävästi ennakkotapauksia ja tutkimuksia. Alun perin toimikuntaan kuului 15 jäsentä. Vuonna 1956 jäsenmääräksi tuli kuitenkin 21 ja vuodesta 1961 toimikuntaan on kuulunut 25 jäsentä. Jäsenet toimivat yksityishenkilöinä ja heidän tulee olla tunnetusti päteviä kansainvälisen oikeuden tuntijoita, jotka edustavat sivistyksen päämuotoja ja voimassa olevia johtavia oikeusjärjestelmiä. Toimikunnan jäsenten vaalin viisivuotiskaudeksi suorittaa YK:n yleiskokous jäsenvaltioiden esittämistä ehdokkaista.

Kansainvälisen oikeuden toimikunnan ensimmäisiin tehtäviin sen aloittaessa toimintansa kuului tutkimusaiheiden valinta.³ Toimikunta valitsi ensiksi 14 tutkimusaihetta, jotka YK:n yleiskokous sittemmin vahvisti. Tosiasiassa kaikkia näistä tutkimusaiheista ei ole vieläkaan ehditty käsitellä, mutta sen sijaan toimikunta on vuosien kuluessa joutunut ottamaan käsiteltäväksi monia muita aihepiirejä, joiden on katsottu tulleen ajankohtaisiksi ja kiireellistä käsittelyä vaativiksi. Viime vuosina toimikunta on julkituonut käsityksen, jonka mukaan sille ei tulisi esittää uusia tutkimusaiheita, ellei tähän ole pakottavia syitä, koska toimikunnalla on vielä siksi monta keskeneräistä aihetta niiden työsuunnitelmaan kuuluvien aiheiden lisäksi, joiden käsittelyä ei ole edes ehditty vielä aloittaa. Toimikunnan huolestuminen on tässä suhteessa hyvin ymmärrettävissä, sillä sen työskentely ei ole ympärivuotista, vaan rajoittuu yleensä noin kahden kuukauden pituiseen kesäisin järjestettävään istuntokauteen. Tästä vuodesta lähtien toimikunnalle on

³ Kansainvälisen oikeuden toimikunnan työskentelyä on selostanut Castrén, Folk-rättskommissionen 25 År. Nordisk Tidsskrift for international Ret, 1973, s. 33–40.

kuitenkin annettu oikeus pidentää istuntokauttaan kahdella viikolla, mikäli sen käsiteltävänä olevat asiat vaativat istuntokauden jatkamista.⁴

Vaikka toimikunnan istuntokausi on näinkin lyhyt vuosittain, ei tämä merkitse sitä, etteikö työskentely edistyisi istuntokausien välisinä aikoina. Käytännössä on toimikunta näet noudattanut menettelytapaa, joka merkitsee raportöörin valitsemista valmistelevaan toimikunnan käsiteltäviä kysymyksiä. Raportööri valmistelee asiaa koskevan raportin ja alustavan sopimusluonnoksen perusteluineen. Sen jälkeen kun luonnos on käsitelty toimikunnan kokouksissa ja noin kymmenen jäsenen muodostamassa tarkastusvaliokunnassa se toimitetaan YK:n yleiskokoukselle käsiteltävä varten. Hallitukset toimittavat lausuntonsa tapauksesta riippuen joko toimikunnalle tai YK:n yleiskokoukselle. Mikäli kirjalliset lausunnot toimitetaan yleiskokoukselle, esittävät jäsenvaltiot vielä suullisia lausuntoja luonnoksesta joko yleiskokouksen kuudennessa (oikeudellisessa) komiteassa tai täysistunnossa. Tämän jälkeen toimikunta käsittelee asian uudelleen raportöörin suorittaman uuden tarkistustyön jälkeen. Toimikunnan uusi raportti esitetään jälleen yleiskokoukselle. Jos kysymyksessä on laajakantoinen yleissopimus, on lisäksi tavallista, että yleiskokous kutsuu sitä valmistelevaan yhden tai useampia hallitustasoisia diplomaattikonferensseja, joissa luonnos käydään yksityiskohtaisesti läpi. Asia voidaan myös palauttaa toimikunnan käsiteltäväksi. Tällaisessa tapauksessa toimikunta toimittaa sitten lopullisen ehdotuksensa yleiskokouksen hyväksyttäväksi. Yleiskokous voi kuitenkin halutessaan poiketa edellä selostetusta menettelystä valiten jonkin toisen käsiteltävän asianomaisen sopimuksen luonteesta johtuen.⁵

Kansainvälisen oikeuden toimikunnan valmistelun pohjalla aikaansaaduista merkittävistä yleissopimuksista voidaan ensiksi mainita Genèveissä vuosina 1958 ja 1960 järjestettyjen merioikeuskonferenssien tuloksena hyväksytyt aluemerta ja lisävyöhykettä, aavaa merta sekä mannermaajalustaa koskevat yleissopimukset ja niihin liittyvä erimielisyyksien pakollista selvitystä koskeva valinnainen allekirjoittamispöytäkirja (SopS 6–7/1965). Näihin liittyy myös aavan meren kalastusta ja elollisten luonnonvarojen säilyttämistä koskeva yleissopimus (SopS 6/1969). Vuonna 1961 saatiin valmiiksi diplomaattisia suhteita koskeva Wienin yleissopimus (SopS 4/1970) ja kaksi vuotta myöhemmin hyväk-

⁴ Yleiskokouksen päätöslauselma 3315 (XXIX). Toimikunnan istuntokauden pituudeksi on vahvistettu 12 viikkoa, ellei yleiskokous toisin päättä.

⁵ Ks. eri vaihtoehtoista menettelytapoihin nähden *Castrén*, main. kirjoitus, s. 35–37.

syttiin Wienin konsulisopimus. Vuonna 1961 valmistui sopimus valtiotomien vähentämiseksi. Periaatteelliselta merkitykseltään erittäin tärkeänä on pidettävä vuonna 1969 järjestetyn diplomaattikonferenssin tuloksena hyväksyttyä valtiosopimusoikeuden säännökset kodifioivaa yleissopimusta, joka tosin ei ole ratifiointien vähyyden vuoksi toistaiseksi astunut voimaan. Toimikunnan suorittaman valmistelun jälkeen YK:n yleiskokous hyväksyi myös joulukuussa 1973 sopimuksen kansainvälistä suojelua nauttavia henkilöitä, joihin luetaan myös diplomaattiedustajat, vastaan tehtyjen rikosten ehkäisemiseksi ja rankaisemiseksi. Viimeisimpänä toimikunnan valmistelemista yleissopimuksista voidaan mainita Wienissä kuluva vuoden maaliskuun 13. päivänä hyväksytty sopimus valtioiden edustuksesta yleismaailmallisissa kansainvälisissä järjestöissä.

Kansainvälisen oikeuden toimikunnan viimeksi järjestetyllä 26. istuntokaudella vuonna 1974 toimikunta sai päätökseen toisen lukemisen sopimusluonnokseksi koskien valtioseuraantoa valtiosopimuksiin. Yleiskokous oli päätöslauselmassaan 3071 (XXVIII) suositellut tämän sopimusluonnoksen valmistelun kiirehtimistä. Viime istuntokauden aikana toimikunta käsitteli myös valtion vastuuta ja valtioiden sekä kansainvälisten järjestöjen tai kansainvälisten järjestöjen keskenään solmimia valtiosopimuksia koskevia sopimusluonnosartikloja. Lisäksi toimikunta suoritti valmistelevia toimenpiteitä ei-merenkulkukelpoisten kansainvälisten vesiväylien oikeudellista sääntelyä koskevan sopimusluonnoksen valmistelun aloittamiseksi. Yleiskokous totesi päätöslauselmassaan 3315 (XXIX) viime joulukuun 14. päivänä kaikkien kesken eräisten aiheiden loppuun saattamisen olevan erittäin tärkeätä. Tämän lisäksi yleiskokous kehotti toimikuntaa ryhtymään käsittelemään niin pian kuin mahdollista kysymystä kansainvälisestä vastuusta, joka aiheutuu kansainvälisen oikeuden vastaisten tekojen vahingollisista seuraamuksista. Yleiskokous esitti myös toivomuksen, jonka mukaan toimikunnan tulisi tutkia muitakin kuin valtiosopimuksiin liittyviä seuraantokysymyksiä. Vielä yleiskokous toivoi toimikunnan voivan ryhtyä valmistelemaan seuraavan istuntokautensa aikana sopimusluonnosta suosituimmuuslausekkeesta.⁶

Yleensä voidaan todeta yleiskokouksen ja Kansainvälisen oikeuden

⁶ Toimikunnan kuluva vuoden istuntokaudella, joka järjestetään Genèvessä 5. – 25. 7. välisenä aikana, toimikunta tulee keskittymään erityisesti valtion vastuuseen liittyviin ongelmiin ja valtioseuraantoa koskeviin kysymyksiin muutoin kuin valtiosopimuseuraannon osalta. Toimikunnan alustavaan asialuetteloon kuuluu kuitenkin kahdeksan muuta aihetta edellä mainittujen lisäksi. Osa asialuettelon kohdista liittyy kuitenkin toimikunnan työn tulevaan järjestämiseen.

toimikunnan yhteistyön sujuneen moitteetta. Useat toimikunnan jäsenet edustavat maidensa hallituksia yleiskokouksen istuntokausien aikana osallistuen ensi sijassa oikeudellisten kysymysten käsittelyyn. Monet toimikunnan jäsenistä ovat lisäksi ennen toimikuntaan valintaa vuosikausia osallistuneet yleiskokouksen kuudennen komitean toimintaan tuntien sen menettelytavat ja asioiden käsittelyyn liittyvät oikeudelliset ja muut vaikeudet erittäin hyvin. Äsken mainitussa päätöslauselmassa 3315 (XXIX) yleiskokous kiittikin toimikuntaa sen erinomaisista saavutuksista kahdenkymmenenkuuden istuntokautensa aikana kansainvälisen oikeuden asteittaiseksi kodifioimiseksi peruskirjan 13 art. mukaisesti ja kansakuntien välisten ystävällisten suhteiden kehittämiseksi.

Kansainvälisen oikeuden toimikunta on yleensä keskittynyt yleisen kansainvälisen oikeuden piiriin kuuluvien ongelmien ratkaisemiseen. Yleiskokous perusti vuonna 1966 sen rinnalle YK:n kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnan, jonka päämääränä on kodifioida kansainvälisen kauppaoikeuden periaatteet. Toimikunta, josta käytetään lyhennettä UNCITRAL, noudattaa jokavuotisissa kokouksissaan samantapaisia työskentelymenetelmiä kuin Kansainvälisen oikeuden toimikunta. Toimikunnan jäsenten lukumäärä oli aluksi 29, mutta vuonna 1973 yleiskokous nosti jäsenten lukumäärää kolmella jäsenellä. Toimikunta on päättänyt keskittyä tässä vaiheessa työskentelyssään ensi sijassa kansainväliseen irtaimen esineen kauppaan, kansainvälisiin maksuihin, kansainväliseen kaupalliseen välitysmenettelyyn sekä kansainvälistä merenkulkua koskeviin säännöksiin. Toimikunnan valmistelutyön pohjalta hyväksyttiin vuonna 1974 sopimus irtaimen omaisuuden kauppaan liittyvistä vanhentumissäännöistä. Edellä mainittujen aiheiden lisäksi toimikunta on kiinnittänyt huomiota erityisesti monikansallisten yhtiöiden toimintaan liittyviin oikeudellisiin ongelmiin. Tämän ohella toimikunta valmistelee parhaillaan säännöksiä koskien vastuuta kansainvälisen kaupankäynnin kohteina olevien tuotteiden aiheuttamista vahingoista.

Ryhdyttäessä tarkastelemaan YK:n yleiskokouksen toimintaa kansainvälisen oikeuden kehittämiseksi sellaisten uusien ja osaksi vielä keskeneräisten kysymysten osalta, joita yleensä ei ole alustavasti käsitelty enempää Kansainvälisen oikeuden toimikunnan kuin YK:n kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnan piirissä, on ilmeistä, että päähuomion ovat saaneet osakseen ajankohtaiset kansainvälisoikeudelliset ongelmat. Tätä on pidettävä luonnollisena jo senkin johdosta, että YK:n jäsenvaltiot, jotka ovat tehneet aloitteita uusiksi tutkimusai-

heiksi, ovat usein saaneet virikkeen jostakin ajankohtaisesta tapahtumasarjasta. Tähän suuntaukseen on liittynyt se kansainvälisen oikeuden yleisen kehityksen kannalta merkittävä piirre, että oikeudellisia ongelmia on pyritty ratkaisemaan välittömästi niiden synnyttyä, eikä enää ole tyydytty odottamaan vuosikymmeniä kansainvälisen tavan kehittymistä ennen kodifiointitoimenpiteisiin ryhtymistä.

Tavallisesti on yleiskokouksen valmistavan työskentelyn välikappaleena toiminut tiettyä asiaa selvittämään asetettu erityiskomitea. Tällöin yleiskokous on määritellyt tehdyn aloitteen pohjalla erityiskomitean toimeksiannon, minkä jälkeen komitean jäsenmäärästä ja kokoonpanosta on päästy yhteisymmärrykseen eri valtioryhmittymien suorittamien keskinäisten neuvottelujen pohjalla. Erityiskomiteat ovat suorittaneet työskentelynsä tavallisesti yleiskokouksen istuntokausien välisinä ajanjaksoina raportoiden työn edistymisestä erityiskomitean istuntokautta seuraavan yleiskokouksen istuntokauden aikana. Tavallisesti yleiskokouksen kuudennen komitean suorittaman valmistelevan käsittelyn jälkeen yleiskokous on täysistunnossa päättänyt, mihin toimenpiteisiin valmistavan käsittelyn pohjalta voidaan ryhtyä. Ellei asia ole vielä kypsynyt lopullisen päätöslauselman asteelle, on erityiskomitean työskentelyä tavallisesti jatkettu, mikäli tuloksia on pidetty mahdollisina saavuttaa. Jos erityiskomitean piirissä on päästy yksimielisyyteen tai jos jäsenten enemmistön kannat osoittavat niin suurta yksimielisyyttä, että yleiskokous katsoo voivansa pyrkiä asian lopulliseen ratkaisemiseen, yleiskokous laatii asiakohdan käsittelyn päättävän päätöslauselman.

Käytäntö osoittaa, että komiteatyöskentely on erityiskomiteoiden osalta usein varsin hidasta. Voitaneen myöskin vetää se johtopäätös, että sellaisten oikeudellisten kysymysten ratkaiseminen on yleensä osoittautunut poikkeuksellisen vaikeaksi, joihin on liittynyt merkittäviä poliittisia erimielisyyksiä. Esimerkkinä voidaan mainita kahdeksan vuoden aikana valmisteltu YK:n yleiskokouksen päätöslauselma 2625 (XXV), joka sisälsi julistuksen kansainvälisen oikeuden periaatteista, jotka koskevat valtioiden välisiä ystävällisiä suhteita ja yhteistyötä YK:n peruskirjan valossa.⁷ Tähän julistukseen sisältyy laaja johdanto sekä varsinainen tekstiosa.

Julistuksen johdannossa perustellaan syitä, jotka ovat johtaneet julistuksen laatimiseen. Siinä todetaan lähtökohtana, että kansainväli-

⁷ Asian alkuvaiheita YK:ssa on selostanut *Houben*, *Principles of International Law Concerning Friendly Relations and Co-operation among States*. The American Journal of International Law, 1967, s. 703–736.

sen rauhan ja turvallisuuden säilyttäminen kuuluu YK:n peruspäämääriin samalla tavoin kuin kansakuntien välisten ystävällisten suhteiden ja yhteistyön kehittäminen. Varsinaisessa tekstiosassa käsitellään erikseen seitsemää periaatetta, joiden jatkuvaa kehittämistä ja kodifiointia pidetään erittäin tärkeänä YK:n päämäärien toteuttamiseksi.

Ensimmäisenä näistä periaatteista mainitaan valtioiden velvollisuus pidättäytyä kansainvälisissä suhteissaan väkivallalla uhkaamisesta tai siihen turvautumisesta minkään muun valtion alueellista koskemattomuutta tai poliittista riippumattomuutta vastaan tai millään muulla YK:n päämäärien kanssa ristiriidassa olevalla tavalla. Toisen julistukseen sisältyvän periaatteen mukaan valtioiden on selvitettävä kansainväliset riitaisuutensa rauhanomaisin tavoin siten, ettei kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta vaaranneta. Kolmas periaate koskee valtioiden velvollisuutta olla puuttumatta YK:n peruskirjan mukaisesti minkään muun valtion sisäisen tuomiovallan käyttöön. Neljäs periaate sisältää valtioiden velvollisuuden yhteistyöhön YK:n peruskirjan mukaisesti. Kolmeen ensimmäiseen periaatteeseen verrattuna tätä periaatetta voidaan pitää suhteellisen epämääräisenä. Päätöslauselman mukaan periaate sisältää kuitenkin seuraavaa: (a) valtiot ovat velvollisia yhteistyöhön toisten valtioiden kanssa kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden säilyttämiseksi; (b) valtiot ovat velvollisia yhteistyöhön ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamiseksi koko maailmassa ja kaikkien rotuun tai uskontoon perustuvien sortomuotojen poistamiseksi; (c) valtioiden on hoidettava kansainväliset taloudelliset, sosiaaliset, sivistykselliset, tekniset ja kaupalliset suhteensa noudattamalla suvereenista tasa-arvoisuutta ja väliintulon kiellon periaatetta; (d) YK:n jäsenvaltiot ovat lisäksi velvollisia yhteistyöhön YK:n peruskirjan yhteistyötä koskevien artiklojen mukaan. Tässä yhteydessä mainitaan myös valtioiden velvollisuus yhteistyöhön taloudellisen kasvun takaamiseksi koko maailmassa ja erityisesti kehitysmaissa.

Viides julistukseen sisältyvistä periaatteista sisältää velvollisuuden toteuttaa kansojen yhtäläiset oikeudet ja itsemääräämisoikeus. Tämän periaatteen kohdalla todetaan julistuksessa, että kaikilla kansoilla on oikeus määritellä vapaasti ja ilman ulkoapäin tulevaa painostusta oma poliittinen asemansa ja toimia taloudellisen, sosiaalisen ja sivistyskehityksensä hyväksi. Tämän periaatteen piiriin luetaan kaikille valtioille kuuluva velvollisuus edistää valtioiden välisiä ystävällisiä suhteita ja yhteistyötä sekä velvollisuus lopettaa kolonialismi nopeasti ja ottamalla huomioon asianomaisten kansojen vapaasti julkituotu tahto. Perusteluissa korostetaan tässä yhteydessä, että kansojen alistaminen vieraan

vallan alaisuuteen samoin kuin niiden riistäminen on perusihmisoi-
keuksien kieltämistä ja sellaisena peruskirjan vastaista toimintaa.

Kuudennen periaatteen piiriin kuuluu valtioiden suvereeni tasa-
arvoisuus. Perusteluissa todetaan kaikilla valtioilla olevan yhtäläiset
oikeudet ja velvollisuudet kansainvälisen valtioyhteisön jäsenenä riip-
pumatta niiden taloudellisista, sosiaalisista, poliittisista tai muista
eroista. Suvereenin tasa-arvoisuuden katsotaan merkitsevän erityisesti
seuraavia seikkoja: (a) valtiot ovat oikeudellisesti tasa-arvoisia; (b)
jokainen valtio nauttii täyttä suvereenisuutta; (c) jokainen valtio on
velvollinen kunnioittamaan toisten valtioiden asemaa; (d) valtion alueel-
linen koskemattomuus ja poliittinen itsenäisyys ovat loukkaamattomia;
(e) jokainen valtio on oikeutettu valitsemaan vapaasti poliittisen, sosiaa-
lisen, taloudellisen ja sivistysjärjestelmänsä samoin kuin kehittämään
näitä; (f) jokainen valtio on velvollinen täyttämään hyvässä uskossa
kansainväliset velvollisuutensa ja elämään rauhassa toisten valtioiden
kanssa.

Viimeisen eli seitsemännen periaatteen mukaan valtioiden on täytet-
tävä hyvässä uskossa ne velvollisuudet, joita niille kuuluu YK:n perus-
kirjan mukaan. Perusteluissa laajennetaan tämän periaatteen ala kos-
kemaan myös velvollisuuksia, jotka pohjautuvat kansainvälisen oikeu-
den yleisesti hyväksyttyihin periaatteisiin ja sääntöihin. Tähän liittyen
katsotaan jokaisen valtion olevan velvollinen täyttämään hyvässä us-
kossa sellaiset velvollisuutensa, jotka perustuvat yleisesti hyväksytyjen
periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden sääntöjen nojalla voimassa-
oleviin kansainvälisiin sopimuksiin. Samassa yhteydessä huomaute-
taan, että jos valtion sopimusperäiset velvollisuudet ovat ristiriidassa
YK:n jäsenvaltioille peruskirjan mukaan kuuluvien velvollisuuksien
kanssa, ovat viimeksi mainitut velvollisuudet etualalla.⁸

Päätöslauselman viimeisessä, yleisessä osassa todetaan ensiksi
kaikkien edellä selostettujen periaatteiden olevan tulkintaan ja sovel-
tamiseen nähden yhteydessä toisiinsa. Jokainen periaate on nähtävä
suhteessa toisiin periaatteisiin. Edelleen todetaan, ettei julistuksen
sisältämiä säännöksiä tule nähdä kansojen YK:n peruskirjaan pohjau-
tuvia oikeuksia rajoittavina. Yleisen osan viimeisessä kohdassa koroste-
taan, että julistuksen sisältämät periaatteet ovat kansainvälisen oikeu-
den perusperiaatteita. Tämän johdosta kaikkien valtioiden tulee toimia

⁸ YK:n peruskirjan 103 artiklan mukaan on jo voimassa periaate, jonka nojalla
ristiriidan syntyessä peruskirjan mukaisten jäsenvaltioiden velvollisuuksien ja muihin
kansainvälisiin sopimuksiin perustuvien velvollisuuksien välillä, valtioiden on toimittava
peruskirjan mukaisesti.

kansainvälisissä suhteissaan näiden periaatteiden mukaisesti. Valtioiden on myös kehitettävä kansainvälisiä suhteitaan näiden periaatteiden tiukkaa soveltamista noudattaen.

Vaikka monien julistukseen sisältyvien periaatteiden voidaan katsoa jo saavuttaneen tunnustetun aseman kansainvälisen oikeuden periaatteina ennen julistuksen hyväksymistä, on kuitenkin pidettävä arvokkaana sitä, että nämä periaatteet voitiin kiteyttää julistuksen muotoon. Osoituksena tämän julistuksen arvosta käytännössä voidaan pitää sitä, että julistukseen kokonaisuudessaan tai joihinkin sen sisältämiin periaatteisiin viitataan jatkuvasti YK:n yleiskokouksen ja sen komiteoiden istunnoissa sekä uusissa päätöslauselmissa. Etenkin sitoutumattomien valtioiden ryhmittymä pyrkii korostamaan tämän julistuksen säännöksiä. Tähän liittyy myös yritys viedä eräitä julistukseen sisältyviä periaatteita, joista erityisesti voidaan mainita kansojen itsemääräämisoikeus, tulkinnallisesti eteenpäin korostamalla kansojen oikeutta turvautua tarvittaessa rajoittamattomaan väkivallan käyttöön tämän oikeutensa toteuttamiseen pyrittäessä. Tältä osin valtioiden erimielisyydet eivät koske kansojen itsemääräämisoikeuden periaatteellista olemassaoloa, joka yleisesti tunnustetaan, vaan niitä keinoja, joita kansat voivat käyttää itsemääräämisoikeutta käyttäessään ja itsenäisyyteen pyrkiesään.

Toisena esimerkkinä poliittisesti arkaluonteisen oikeudellisen ongelman ratkaisemisesta voidaan mainita hyökkäyskäsitteen määrittely, jota tutkimaan YK asetti neljä erityiskomiteaa.⁹ Neljännen komitean työskentely johti tulokseen seitsemän istuntokauden jälkeen. Viimeisen istuntokauden aikana eräs komitean jäsenistä huomauttikin, ettei seitsemää istuntokautta sinänsä ole syytä ihmetellä, koska valtioiden välisiä ystävällisiä suhteita koskeneen julistuksen valmistelu kesti vielä kauemmin ja koska hyökkäysteko on ystävällisiin suhteisiin verrattuna poliittisesti huomattavasti arkaluonteisempi asia. Yleiskokouksen päätöslauselma 3314 (XXIX) hyväksyttiin joulukuun 14. päivänä 1974. Siihen sisältyy johdanto-osan lisäksi varsinaisessa tekstiosassa kahdeksan artiklaa. Hyökkäysteosta esitetään ensiksi yleinen määritelmä, minkä jälkeen esitetään yksityisen hyökkäysteon arvostelussa huomiioon otettavat yleiset periaatteet.¹⁰ Näihin liittyen esitetään laaja luettelo

⁹ Hyökkäyskäsitteen määrittelystä YK:n toimesta ks. *Broms, The Definition of Aggression in the United Nations*, Vammala 1968, s. 9–158.

¹⁰ Määritelmän sisällön tulkinnasta ks. *Broms, Hyökkäyskäsitteen määritelmä loppusuoralla. Ulkopoliittikka*, 1974, no. 4, s. 24–28 ja *Broms, YK:n yleiskokouksen hyväksymä hyökkäyskäsite*. Kanava, 1975, s. 150–155.

tyypillisistä hyökkäysteista. Luetteloa ei ole laadittu tyhjentäväksi, vaan on otettu huomioon sekin mahdollisuus, että sotatekniikan kehitys saattaa johtaa uusiin hyökkäyskeinoihin, jotka voidaan kuitenkin identifioida hyökkäysteiksi tämän määritelmän säännöksiä soveltaen. Määritelmän soveltaminen tulee käytännössä YK:n turvallisuusneuvoston tehtäväksi.

Hyökkäyskäsitteen määritelmän 5 artiklassa, jossa puhutaan rikosoikeudellisesta vastuusta, joka aiheutuu hyökkäyssodan aloittamisesta, jätetään tarkoituksellisesti avoimeksi hyökkäysteon suorittamisesta aiheutuva rikosoikeudellinen vastuu. Tämä perustuu lähinnä siihen tosiasiaan, että hyökkäysteon suorittamisesta aiheutuva rikosoikeudellinen vastuu kuuluu käsitteellisesti kansainvälisen rikosoikeuden alaan, jota on käsitelty YK:n piirissä erillisenä aihepiirinä. Erityiskomitean asettamiseen vaikutti aikanaan juuri se seikka, että kansainvälisen rikosoikeuden kehittäminen YK:n toimesta juuttui vaikeuteen päästä yksimielisyyteen hyökkäyskäsitteen määritelmästä. Kansainvälisen rikosoikeuden kehittäminen keskeytettiin tällöin odottamaan hyökkäyskäsitteen määritelmää. Nyt on luultavaa, että YK tulee jatkamaan kesken jääneen työn suorittamista. Seuraavassa tarkastelen jo tällä hetkellä YK:n yleiskokouksessa vireillä olevia kansainvälisoikeudellisia asioita.

Edellä on jo mainittu YK:n yleiskokouksen pyrkivän nykyisin ratkaisemaan sellaisia oikeudellisia ongelmia, jotka kulloinkin ovat osoittautuneet ajankohtaisiksi. Aina työskentely ei kuitenkaan ole johtanut toivottuihin tuloksiin. Niinpä lähinnä Münchenin olympiakisojen aikana tapahtunut useiden ihmishenkien menetykseen johtanut Israelin joukkueeseen kohdistunut terroriteko samoin kuin eräät samoihin aikoihin sattuneet muut terroriteot johtivat vuoden 1972 aikana yleiskokouksen asettamaan erityiskomitean pohtimaan kansainvälisen terrorismin tukahduttamiseksi tarvittavia toimenpiteitä. Tämä erityiskomitea kokoontui kesällä vuonna 1973 istuntokauteen, jonka aikana osoittautui mahdolltomaksi päästä yhteisymmärrykseen edes terroritekoihin liittyvistä peruskysymyksistä. Erityiskomitean toimintaa ei ole tämän jälkeen yritetty jatkaa, vaikka komitea on muodollisesti edelleen olemassa. Viimeksi kuluneen yleiskokouksen aikana yleiskokouksen kuudes komitea päätyi ajanpuutteen johdosta esittämään, että tämän asian käsittelyä jatkettaisiin vuonna 1975, mikä tuli myös yleiskokouksen päätöslauselman sisällöksi. Tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että terrorismin osalta YK:n jäsenkunnan piirissä vallitseva mielipidejakauma on

siksi voimakas, että sekä erityiskomitean että yleiskokouksen työskentelyn edistyminen tuntuu erittäin vaikealta.

Huomattavaa edistymistä on sen sijaan ollut havaittavissa työskentelyssä, joka on viime vuosina kohdistettu ihmisoikeuksien kunnioittamiseen aseellisten selkkausten aikana. Sodankäynnin normiston kannalta merkittävimpiin lähteisiin ovat vanhastaan kuuluneet Haagin sopimukset vuosilta 1899 ja 1907, Genèven pöytäkirja vuodelta 1925 sekä Genèven sopimukset vuodelta 1949. Sodankäynnin humanisointi on saanut erityisesti Punaisen Ristin huomion osakseen ja yhteistoiminnassa YK:n yleiskokouksen kanssa on Punaisen Ristin toimesta järjestetty Genèvessä vuonna 1974 hallitustasoinen konferenssi, jonka tulokset raportoitiin YK:n yleiskokoukselle sen XXIX istuntokaudella. Saman aikaisesti yleiskokouksen istuntokauden aikana järjestettiin viime vuoden syys- ja lokakuussa lisäksi Luzernissa konferenssi, jossa hallitusten nimeämät asiantuntijat pohtivat tarpeetonta kärsimystä aiheuttavien aseiden käyttöön liittyviä oikeudellisia ongelmia. Kuluvaan kevään aikana järjestettiin jälleen Genèvessä hallitustasoinen 11 viikkoa kestänyt konferenssi jatkamaan vuotta aikaisemmin aloitettua sopimusvalmistelua. Konferenssin työskentelyn voitaneen ensimmäisten arviointien perusteella katsoa sujuneen hyvin, joskin työskentelyä on jatkettava vuoden kuluttua järjestettävässä uudessa konferenssissa.

Vuonna 1974 järjestettiin Caracasissa järjestyksessä kolmas YK:n merioikeuskonferenssi, josta muodostui osanottajamäärältään laajin oikeudellinen konferenssi, jonka YK on järjestänyt. Merioikeuskonferenssin tarkoituksena oli ratkaista erityisesti viime vuosina päivänpolttaviksi tulleet merten ja niiden sisältämien rikkauksien käyttöön liittyvät ongelmat. Konferenssia edelsi useita vuosia kestänyt valmistelutyö ja varovainen optimismi sävytti konferenssia edeltäneitä odotuksia. Konferenssin aikana voitiin kuitenkin todeta suurten merenkulkuvaltioiden ja toisten rannikkovaltioiden samoin kuin rannikkovaltioiden ja sisämaavaltioiden etujen poikkeavan toisistaan siksi voimakkaasti, että optimismi vaihtui pian syväksi pessimismiksi. Konferenssin voidaan katsoa päättyneen suuremmitta edistysaskeleita.¹² Osanottajajavaltiot olivat kuitenkin saaneet tilaisuuden esittää peruslähtökohtansa.¹³

YK:n yleiskokouksen toimesta jatkettiin uuden konferenssin valmis-

¹¹ Arvion Caracasissa järjestetyn merioikeuskonferenssin tuloksista on esittänyt myös *Rotkirch*, YK:n merioikeuskonferenssin tämän hetken tilanne. Ulkopoliittika, 1974, no. 4, s. 29–32.

¹² Merenpohjan hyväksikäyttöön liittyvää taustatietoutta on esittänyt suppeassa muodossa *Eek*, *Världshavens frihet och fred*, Stockholm 1971, s. 101–110.

¹³ Yleiskokouksen päätöslauselma 3321 (XXIX).

telua ja seuraava konferenssi järjestettiin Genèvessä kuluvan vuoden keväällä. Tästäkin konferenssista saadut ensimmäiset arvioinnit osoittavat, ettei varsinaista edistymistä sopimussäännösten laatimisessa juuri tapahtunut, joskin seuraavan, ensi vuonna järjestettävän konferenssin valmistelutyön pohjaksi on esillä eräitä sovitteluehdotuksia.

Merioikeuskonferenssien heikko edistyminen on erittäin valitettava ilmiö, koska konferenssitulosten viipyminen kasvattaa koko ajan painetta, joka kohdistuu erityisesti sellaisten maiden hallituksiin, joilla on käytettävänänsä riittävästi teknistä tietoutta ja välineistöä merten ja merenpohjan rikkauksien hyväksikäyttämiseksi. Monikansalliset yhtiöt ja suuryritykset katsovat sijoitustensa vaarantuvan, ellei niiden sallita pian aloittaa toimintaansa näiden rikkauksien hankkimiseksi. Kriisin uhka on koko ajan olemassa, koska sopimuksettomassa tilassa alkava taloudellinen toiminta tulee vaarantamaan merioikeuskonferenssityöskentelyn tulokset ja se saattaa myös johtaa kiihkeään valtauskilpailuun. Tällaisen valtausmenettelyn katsotaan perustellusti vaikeuttavan suunnitelmia merten rikkauksien kohtuulliseksi jakamiseksi kaikkien valtioiden kesken soveltamalla »ihmiskunnan yhteisen perinnön» -käsitettä, jolle on viime vuosina haluttu antaa ratkaiseva merkitys merioikeutta kehitettäessä. Merioikeuskonferenssit osoittavat muuten selvästi, kuinka paljon helpompi on päästä tyydyttäviin tuloksiin merioikeuden alaan vanhastaan kuuluneiden esimerkiksi kauttakulkuoikeutta koskevien normien kuin merten rikkauksien jakamiseen kohdistuvien normien muotoilussa. Taloudellisten voitonäkökohtien vaikutus tulee viimeksi mainittuun ryhmään kuuluvien normien valmistelutyössä näet määräävävä esille.

YK:n yleiskokouksen XXIX istuntokauden aikana Australia otti esille aloitteen, jonka kohteena on diplomaattista turvapaikkaoikeutta koskevien normien kehittäminen ja kodifiointi.¹⁴ Aiheen esille ottaminen liittyi läheisesti Chilen tapahtumiin presidentti Allenden hallituksen kaatumisen yhteydessä. Tällöin voitiin todeta eri valtioiden lähetystöjen noudattaneen toisistaan poikkeavaa menettelyä pakolaisille turvapaikan antaessaan. Australian hallituksen mielestä tulisi luoda yhtenäiset oikeussäännökset tilanteen selvittämiseksi.

Diplomaattisen turvapaikkaoikeuden osalta on todettava Latinalaisen Amerikan valtioiden keskuudessa perinteisesti kannatetun diplo-

¹⁴ Diplomaattisen suojelu oikeuden harjoittamisen edellytyksistä ks. *Castrén*, Diplomaattinen suojelu oikeus, Helsinki 1961, s. 60–90. Diplomaattisen turvapaikkaoikeuden myöntäminen on kuitenkin syytä erottaa diplomaattisesta suojelu oikeudesta. Ks. *Castrén*, main. teos, s. 33–34.

maattisen turvapaikan myöntämistä aseellisten levottomuuksien aikana. Tämä ilmenee niistä erityissopimuksista, joita Latinalaisen Amerikan valtiot ovat solmineet. Australian hallitus ei ole suoraan asettunut kannattamaan Latinalaisen Amerikan oikeuskäytännön laajentamista muihin maanosiin, mutta Latinalaisen Amerikan valtiot ovat tulkinneet Australian esityksen tähtäävän siellä omaksutun käytännön laajentamiseen. Ne ovat asettuneet lämpimästi tukemaan Australian aloitetta. Sen sijaan enemmistö länsiryhmittymän valtioista on suhtautunut aloitteeseen vähintään epäroivästi sosialististen maiden asenteen ollessa vielä jyrkempi.

Aloitteentekijän tähtäimessä oli erityiskomitean asettaminen jatko-työskentelyä varten, mutta riittävää kannatusta ei saatu, ja lopputuloksena oli päätöslauselma, jossa YK:n pääsihteeriä pyydetään laatimaan raportti diplomaattisesta turvapaikkaoikeudesta jaettavaksi jäsenmaille hyvissä ajoin ennen kuluvan vuoden istuntokauden alkamista. Raportissa on kiinnitettävä huomiota erityisesti olemassaoleviin kansainvälisiin sopimuksiin, tuomioistuinten päätöksiin, hallitustenvälisten kansainvälisten järjestöjen kannanottoihin, yksityisten järjestöjen suoritamiin kansainvälisoikeudellisiin tutkimuksiin ja arvostettujen tutkijoiden kannanottoihin. Aloitteen saama vastaanotto jäi näin ollen viileähköksi. Pääsihteerin raportista tulee todennäköisesti riippumaan min-käläiseksi jatkokäsittely muotoutuu. Jo nyt voidaan kuitenkin todeta, että huomattava määrä järjestön jäseniä on esittänyt kannan, jonka mukaan ne eivät halua pyrkiä yhdenmukaiseen käytäntöön, jos tällä tarkoitetaan Latinalaisen Amerikan alueella hyväksytyn diplomaattista turvapaikkaoikeutta suosivan käytännön yleistä hyväksymistä. Sen sijaan näillä valtioilla ei yleensä ole huomautuksia, vaikka Latinalaisen Amerikan alueella entistä käytäntöä jatkettaisiin, kunhan siellä toimivien lähetystöjen valinnanvapaus säilytetään.

Merkittävänä oikeudellisena aloitteena on pidettävä YK:n peruskirjan tarkistamistarvetta koskevaa asiakohtaa, joka vuodesta 1969 lähtien on esiintynyt yleiskokouksen asialuettelossa.¹⁵ Tämä asiakohta on aiheuttanut voimakasta mielipiteiden vaihtoa, joka kulminoitui viime istuntokauden aikana suoritettuihin äänestyksiin. Istuntokauden aikana kuudes komitea päätyi näet esittämään päätöslauselmaehdotuksen, jonka mukaan kysymystä tutkimaan asetettaisiin erityiskomitea.¹⁶ Eri-

¹⁵ YK:n peruskirjan muuttamismenettelystä ks. esim. *Broms*, Yhdistyneet Kansakunnat, Vammala, 1968, s. 522–531, ja *Broms*, Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan muuttaminen. Lakimies, 1967, s. 319–346.

¹⁶ Yleiskokouksen päätöslauselma 3349 (XXIX). Päätöslauselman puolesta äänesti 82 valtiota, 15 valtiota äänesti sitä vastaan ja 36 valtiota pidättyi äänestämästä.

tyiskomitean asettamista tukivat lämpimästi lähinnä sitoutumattomat maat samoin kuin eräät läntisen ryhmittymän valtioista. Viimeksi mainituista tärkeimpinä voidaan pitää Italiaa ja Japania. Sen sijaan turvallisuusneuvoston pysyvistä jäsenistä vain Kiina kannatti esitystä toisten pysyvien jäsenten vastustaessa sitä. Enemmistö länsiryhmittymän jäsenmaista omaksui varovaisen asenteen pidättymällä äänestyksestä.

Yleiskokouksen päätöslauselmassa 3349 (XXIX) päädytään kuitenkin 42-jäsenvaltion muodostaman erityiskomitean asettamiseen. Tämän komitean toimeksiantoon kuuluu niiden tätä aihetta koskevien lausuntojen käsitteleminen, joita jäsenvaltioiden hallitukset ovat vuosien kuluessa YK:lle toimittaneet samoin kuin mahdollisten hallitusten esittämien uusien ehdotusten harkitseminen, jos ne voivat parantaa YK:n mahdollisuuksia toteuttaa päämääränsä. Lisäksi komitean on harkittava muita ehdotuksia YK:n toiminnan tehostamiseksi, vaikka ne eivät vaatisikaan järjestön peruskirjan muuttamista. Komitean on myös luokiteltava sellaiset ehdotukset, jotka saavat osakseen erityistä huomiota komitean keskuudessa.

Päätöslauselma sisältää myös hallituksille osoitetun kehoituksen ajanmukaistaa halutessaan aikaisemmat muistionsa mikäli mahdollista kuluvan vuoden toukokuun loppuun mennessä. YK:n pääsihteeriltä pyydetään myös lausunto sihteeristön työskentelyn yhteydessä esiin tulleista peruskirjan soveltamiseen liittyvistä huomioista. Pääsihteeriksi sai myös tehtäväkseen esittää komitealle analyysin hallitusten tähän mennessä esittämistä muistioista samoin kuin asiakohdan käsittelyn aikana esitetystä puheenvuoroista.

Komitean istuntokausi on suunniteltu järjestettäväksi New Yorkissa ensi heinä- tai elokuun aikana. Tästä istuntokaudesta tullaan esittämään raportti yleiskokoukselle sen seuraavan istuntokauden aikana. Jatkotoimenpiteet tulevat sitten riippumaan yleiskokouksen päätöksestä. Asian käsittely tulee saamaan runsaasti mielenkiintoa osakseen. Tässä yhteydessä on syytä todeta, että komitean toimeksiantoa ei ole rajattu vain peruskirjaan tehtävien muutosten valmisteleamiseen. Komitean tulee näet harkita myös sellaisia ehdotuksia YK:n toiminnan kehittämiseksi, jotka eivät vaadi peruskirjan muuttamista.

Edellä on rajoitettu tällä hetkellä tärkeimpien YK:n yleiskokouksen tutkittavana olevien kansainvälisoikeudellisten ongelmien selostamiseen. Yleiskokous joutuu vuosittain käsittelemään runsaasti muita ja eritoten poliittisia ongelmia, joihin nähden kansainvälisoikeudelliset näkökohdat tulevat vaihtelevassa määrin esille. Lisäksi yleiskokouksen asialuetteloon kuuluu vuosittain useita ehkä enemmän rutiiniluonte-

siksi luonnehdittavia kysymyksiä, joista voitaisiin mainita raportit Kansainvälisen tuomioistuimen, Kansainvälisen oikeuden toimikunnan ja Kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnan istuntokausista. Näiden valmistelevalle käsittely kuudennessa komiteassa on yleensä huolellista ja käsittelyn aikana hallitukset tuovat julki runsaasti myös tulevaisuuteen kohdistuvia näkökohtia. Kuudennen komitean valmisteltaviin kysymyksiin kuuluu vuosittain myös asiakohta, joka koskee YK:n suhteita isäntävaltioon, jota käsiteltäessä perusasiakirjana pidetään näitä suhteita tutkivan komitean vuosittaista raporttia. Eräät valtiosopimukset samoin kuin konferenssikutsut saavat osakseen myös asiakohtia, joiden käsittelyyn ei kuitenkaan käytetä kovinkaan paljon aikaa.

YK:n tähän astisen toiminnan tuloksena voidaan todeta järjestön työskentelyn kansainvälisen oikeuden asteittaiseksi kehittämiseksi saaneen laajat mittasuhteet. Voitaneen jopa katsoa, että tämän toiminnan myötä kansainvälisen oikeuden kehittäminen ja kodifiointi ovat tulleet kokonaan uuteen kehitysvaiheeseen. YK:n oikeudellisen pääelimen, Kansainvälisen tuomioistuimen, työskentelyssä on myös viime vuosina voitu havaita selvää piristymistä ja tuomioistuimen työtaakka on tuntuvasti kasvanut. YK:n erityisjärjestöjen toiminta yleissopimusten aikaansaamiseksi niitä kiinnostavista oikeudellisista kysymyksistä on niin ikään laajenemassa. Viitattakoon tässä yhteydessä esimerkinomaisesti Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön johtamana suoritettuun työskentelyyn, jonka tuloksena ovat Haagissa ja Montrealissa vuosina 1970 ja 1971 aikaansaadut sopimukset, joiden päämääränä on kansainväliseen lentoliikenteeseen kohdistuneiden häirintä- ja terroritekojen vähentäminen. Vaikka sopimustyöskentelyä ei vielä ole tällä alalla saatettu täysin loppuun, voidaan työskentelyn katsoa johtaneen tyydyttäviin tuloksiin. Samoin on vahvistettu onnistuneesti sellaisten valtioiden yhteistä rintamaa, jotka ovat ankarasti tuominneet lentoliikenteeseen kohdistuvat tihutyöt.

YK:n piirissä on eri toiminta-aloilla selvästi havaittavissa järjestön jäsenryhmittymien erilaisten poliittisten ja taloudellisten etujen aiheuttamaa jännityksen lisääntymistä ja kitkaa. Tällaisesta ei ole voitu välttää myöskään käsiteltäessä järjestön toimintaan liittyviä oikeudellisia ongelmia. Tästä huolimatta voidaan mielestäni katsoa kansainvälisoikeudellisten kysymysten saaneen osakseen suhteellisen kiihottoman ja asiallisen käsittelyn. Tämä antaa perustellun aiheen suhtautua toiveikkaasti tulevaisuuteen.